

Interkulturalni aspekt vjerskog turizma

Klečina, Dario

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:050950>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-02**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
„Dr. Mijo Mirković“

Dario Klečina

INTERKULTURALNI ASPEKT VJERSKOG TURIZMA
Završni rad

Pula, 2019.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
„Dr. Mijo Mirković“

Dario Klečina

INTERKULTURALNI ASPEKT VJERSKOG TURIZMA
Završni rad

JMBAG: 0303032653, redoviti student

Studijski smjer: Interdisciplinarni studij Kultura i turizam

Predmet: Interkulturalne vrijednosti turizma

Mentor: Izv.prof.dr.sc. Mauro Dujmović

Sumentor: Dr.sc. Dijana Drandić

Pula, siječanj 2019.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani Dario Klečina, kandidat za prvostupnika ekonomije/poslovne ekonomije, smjera Kultura i turizam ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student
Dario Klečina

U Puli, 2019. godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Dario Klečina dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom „*Interkulturalni aspekt vjerskog turizma*“, koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 01.02.2019.(datum)

Potpis
Dario Klečina

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. TURIZAM I VJERSKI TURIZAM.....	3
2.1. DEFINICIJA I OBILJEŽJA TURIZMA U SUVREMENO DOBA.....	3
2.2. VJERSKI TURIZAM	7
2.3. VJERSKI TURIZAM I KULTURNI TURIZAM KAO SINERGIJA	9
3. INTERKULTURALNOST U SUVREMENO DOBA	12
3.1. GLOBALNI IDENTITET ILI GLOBALNI IDENTITETI.....	12
3.2. STEREOTIPI I VJERSKA DISKRIMINACIJA	15
3.3. MEĐUKULTURALNO RAZUMIJEVANJE I INTERKULTURALNOST	16
4. ULOGA VJERSKOG TURIZMA U SUVREMENOJ INTERKULTURALNOSTI	19
4.1. POVEZANOST MEĐU POJMOVIMA.....	19
4.2. FUNKCIJE VJERSKOG TURIZMA U POTICANJU I JAČANJU INTERKULTURALNOSTI.....	22
4.3. STUDIJA SLUČAJA – GRAD RIJEKA	23
5. ZAKLJUČAK.....	29
LITERATURA	31
POPIS SLIKA	33
POPIS TABLICA.....	34
SAŽETAK	35
SUMMARY	36

1. UVOD

Ovaj rad bavi se problematikom interkulturalnog aspekta vjerskog turizma. Riječ je o aktualnoj problematici, ne samo u području ekonomije i turizma već i šire. To razmišljanje je nadasve opravdano uzme li se u obzir specifičnost problematike u suvremeno doba, kao i interdisciplinarnost turizma kao kompleksne socio-ekonomske pojave, neovisno o kojem je selektivnom obliku turizma riječ.

Interkulturalnost se može pojmiti na brojne načine, a neovisno o pristupu pojmovnog određenja ovog termina, posebno je značajno istaknuti kako je riječ o jednom od temeljnih obilježja suvremenoga doba i suvremenoga društva. Poseban značaj ovaj pojam poprima u okviru vjerskog turizma, sukladno specifičnostima istoga. Pri tome se misli na načela na kojima se vjerski turizam, ali turizam općenito, zasniva. Misli se na otkaljanje bilo kojeg oblika diskriminacije, međukulturalno uvažavanje i razumijevanje, razmjenu i stjecanje znanja te iskustava, poticanje ravnopravnosti, unapređenje međuljudskih odnosa i slično.

Vjeruje se kako je vjerski turizam jedan od instrumenata za unapređenje ravnopravnosti, jednakosti i poštivanja u okviru globalnog društva današnjice, neovisno o tome da li je riječ o vjerskim elementima, nacionalnim ili nekim drugim. Upravo se u tome ogledava značaj istoga u kontekstu predmetne problematike, ukazuje se na povezanost među pojmovima, te se nalaže poštivanje temeljnih načela i vrijednosti u kontekstu istoga.

Cilj rada je istražiti osnovna obilježja i specifičnosti vjerskog turizma. Pored toga, cilj je obraditi i ostale pojmove koji se javljaju u kontekstu ove problematike, a misli se na interkulturalnost, globalni identitet i suvremene trendove. Svrha rada je potvrditi početne hipoteze, vodeći se pri tome osnovnom hipotezom koja naglašava interkulturalnost vjerskog turizma u suvremeno doba.

Rad se sastoji od tri poglavlja, uvoda i zaključka. Prvo poglavlje posvećeno je teorijskim osnovama u svezi turizma i vjerskog turizma kao zasebnog selektivnog oblika, odnosno integriranog turističkog proizvoda. U okviru sljedećeg poglavlja

obrađuju se suvremeni trendovi i pojmovi koji karakteriziraju današnje globalno društvo. Misli se na globalni identitet, stereotipizaciju, interkulturalnost i slične termine. Posljednje poglavlje rada pristupa detaljnijoj analizi povezanosti interkulturalnosti i vjerskog turizma.

Za potrebe istraživanja korištene su metoda analize i sinteze, induktivna i deduktivna metoda, metoda komparacije i metoda apstrakcije. Rad je uređen metodom deskripcije.

2. TURIZAM I VJERSKI TURIZAM

Turizam je socio-ekonomska pojava koja se ističe dugom povijesti razvoja. Podaci svjedoče o tome kako postoje dokazi o postojanju turizma već u razdobljima prvotnih organiziranih civilizacija ljudi, no u to vrijeme turizam se značajno razlikovao od onog današnjeg. U tom razdoblju moguće je tek govoriti o prvotnim oblicima turizma ili o začetku njegova razvoja.

Tijekom napretka civilizacija, znanosti, tehnologije i ostalih elemenata, dolazi i do intenzivnijeg te znatno kompleksnijeg razvoja turizma. Sukladno obilježjima suvremenoga doba, koje započinje 80-ih godina prošloga stoljeća, daje se zaključiti kako turizam u to vrijeme doživljava najkompleksniji razvoj i poprima neke sasvim nove ekonomske, socijalne i kulturne značajke. Upravo zbog toga, znanost i praksa danas poznaju i jasno specificiraju pojam suvremenoga turizma.

U okviru ovoga poglavlja analiziraju se odnosne definicije, obilježja i specifičnosti turizma. Pored toga, ukazuje se na njegovu kompleksnost i integritet velikog broja zasebnih selektivnih oblika turizma, među kojima je i vjerski turizam. U svrhu adekvatne analize provodi se detaljnija razrada vjerskog turizma te se ukazuje na njegovu povezanost s kulturnim turizmom u suvremeno doba.

2.1. DEFINICIJA I OBILJEŽJA TURIZMA U SUVREMENO DOBA

U domaćoj i inozemnoj znanstvenoj i stručnoj literaturi iz ekonomije i ostalih znanosti postoje brojne definicije turizma. Sve one ukazuju na kompleksnost ove pojave, no na diferencirane načine pristupaju njegovu poimanju.

Pored znanosti, proučavanjima i praćenjima turizma bave se i brojne nacionalne i međunarodne specijalizirane organizacije, kao i one ostale, ali i druge skupine dionika. Upravo to dočarava značaj turizma u današnjici, kao i multidimenzionalnost ove pojave.

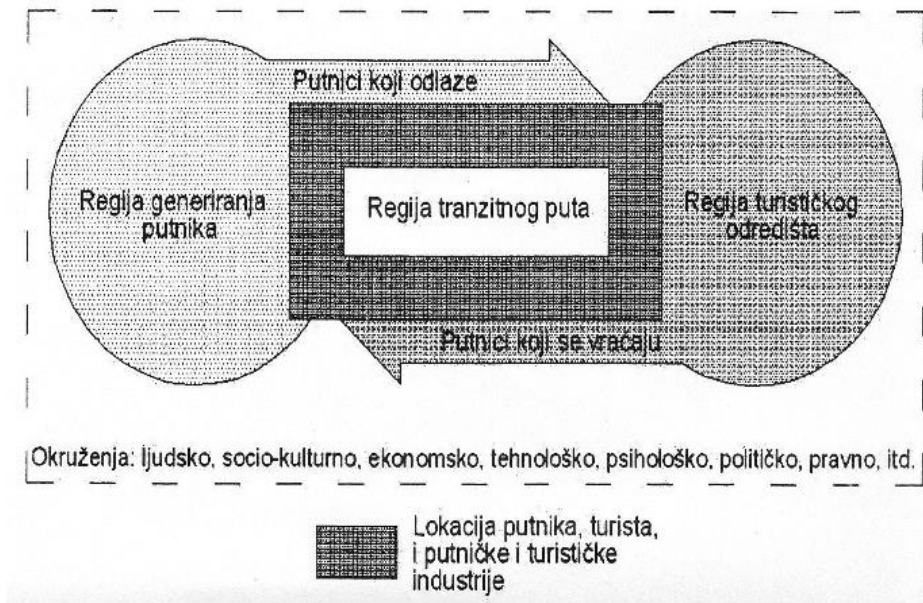
Osnovni pristup poimanja turizma jest onaj koji naglašava kako je riječ o socio-ekonomskoj pojavi, što ga izdiže iz percepcije kao djelatnosti ili isključivo ekonomskog termina. Naime, pored ekonomskih funkcija i učinaka, turizam ostvaruje i one društvene te ostale učinke. Sukladno tome, u njemu sudjeluje veliki broj dionika koji ostvaruju mnoštvo veza i utjecaja.

Opća definicija turizma je ona koja ističe kako je turizam skup odnosa i pojava koje proizlaze iz putovanja i boravka posjetitelja nekog mjesta, ako se tim boravkom ne zasniva stalno prebivalište i ako s tim boravkom nije povezana nikakva gospodarska djelatnost (UNWTO, 2019). Ova definicija nastala je polovicom 20. stoljeća pa je opravdano tvrditi kako se cjelovito shvaćanje ovoga pojma, kao i kompleksnija istraživanja javljaju također u to vrijeme.

Primarni motivi turista, u samim začecima njegova razvoja bili su vezani uz zdravlje, rekreaciju, odmor i putovanje. S njegovim razvojem dolazi do pojave mnogih drugih motiva putovanja, a upravo to je pratilo razvoj društva, njihove potrebe, želje i mogućnosti. Rezultat takvih zbivanja je razvoj selektivnih oblika turizma, kao specifičnih turističkih proizvoda.

U suvremeno doba turizam se poima isključivo kao kompleksni sustav. Pri tome se koriste razni modeli koji ga opisuju na diferencirane načine, a jedan među njima je i Leperov model turističkog sustav (Slika 1.).

Slika 1. Leperov model turističkog sustava

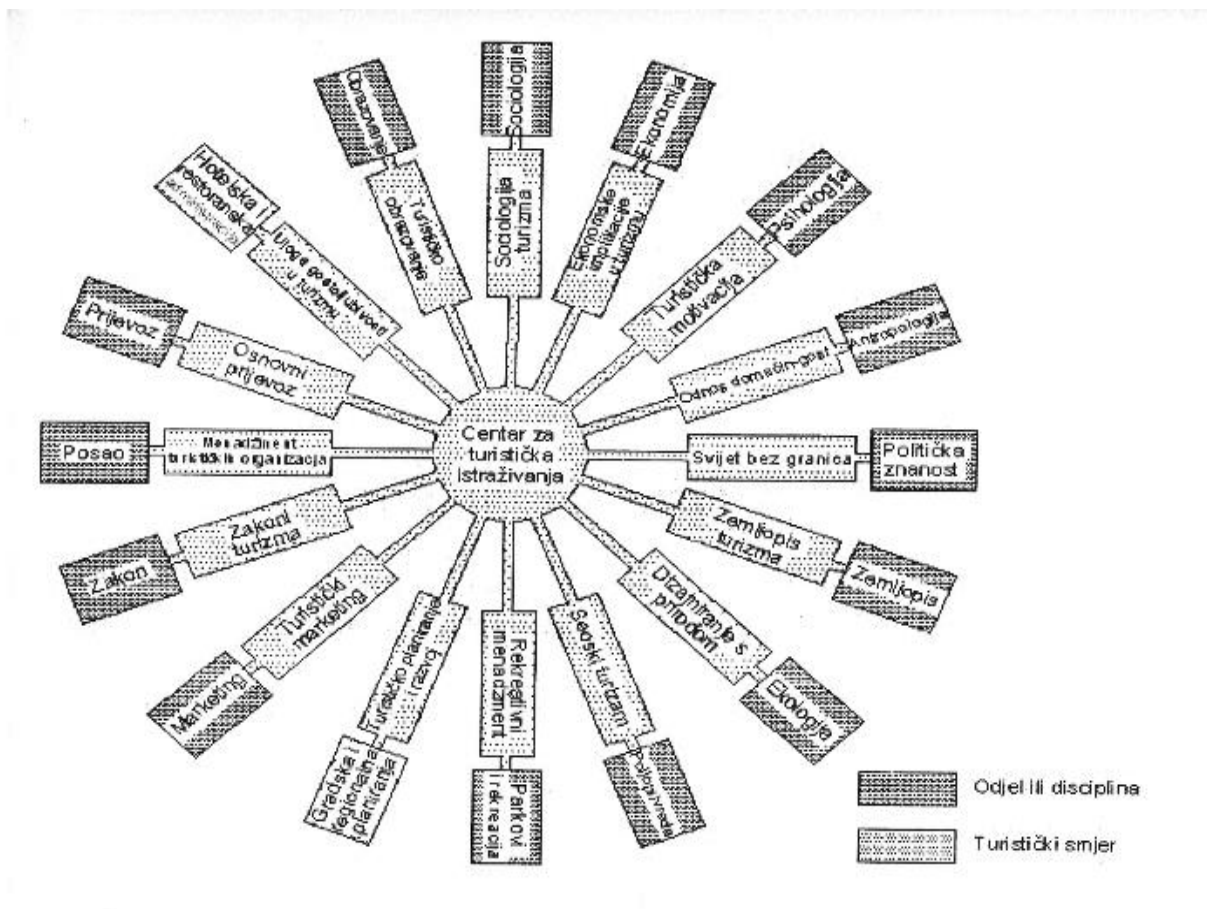

Izvor: Lumens (2019.) Turistički sustav. Dostupno na: <http://fmtu.lumens5plus.com/sites/fmtu.lumens5plus.com/files/40-db19074fb7a034e619ac0c924827a92d.pdf> (30.01.2019.).

U okviru prikazanog modela daju se iščitati sastavni elementi koji zasebno također čine složene cjeline i svojevrzne podsustave ovog sustava. Misli se na turiste s njihovim složenim obilježjima, zemljopisne elemente u smislu emitivnih, receptivnih i tranzitnih regija te turistički sektor ili turističku ponudu. Važno je istaknuti kako svi elementi moraju ostvariti suradnju kako bi bilo osigurano provođenje turističkih aktivnosti i putovanja, kao esencijalne aktivnosti u okviru turizma.

Ovaj model iznimno je koristan za poimanje turizma u suvremeno doba jer naglašava njegovu složenost, interdisciplinarnost i multidimenzionalnost. On je opće primjenjiv u smislu razine turizma i turističke destinacije. To se najbolje dočarava sljedećim prikazom (Slika 2.).

Slika 2. Znanosti i područja koja se bave turizmom

Izvor: Lumens (2019.) Turistički sustav. Dostupno na: <http://fmu.lumens5plus.com/sites/fmu.lumens5plus.com/files/40-db19074fb7a034e619ac0c924827a92d.pdf> (30.01.2019.).

Prema navedenom, turizam se ističe kao multidimenzionalna i interdisciplinarna pojava koja integrira veliki broj dionika. Svi oni imaju za cilj ispunjenje svojih potreba i želja, a misli se na profit i razvoj s gledišta turističke ponude i turističke destinacije, te zadovoljstvo i ostale elemente s gledišta turističke potražnje.

Kada se govori o suvremenom turizmu ili turizmu u suvremeno doba, nezaobilazno je osvrnuti se na vladajuće izazove ili trendove koji kontinuirano i intenzivno utječu na njega i njegov međunarodni razvoj. Prvenstveno se misli na promjene u okruženju turizma, odnosno u pojedinim okruženjima kao što su ekonomsko, socio-kulturno, pravno-političko, tehničko-tehnološko i ekološko. S obzirom da je riječ o vrlo opsežnom zasebnom području istraživanja, u kontekstu ovoga rada ističe se tek kako turizam danas sve više predstavlja stil ili način života, sredstvo integriranja ljudi diljem

svijeta, instrument pružanja iskustva i autentičnog doživljaja, kao i strategiju poticanja socijalnog razumijevanja uključenosti i interkulturalnosti. To se potvrđuje činjenicom kao je on uglavnom inozemnog karaktera, odnosno u turističkim aktivnostima istovremeno sudjeluju skupine globalnog društva koje se razlikuju prema brojnim obilježjima, a tako i onim kulturnim.

2.2. VJERSKI TURIZAM

Selektivni oblici turizma nazivaju se i tematskim turizmom. Riječ je zapravo o vrsti turizma koju obilježava neka specifična turistička ponuda koja je oblikovana u svrhu zadovoljenja specifičnih želja, potreba i interesa turističke potražnje.

Kada je primjerice riječ o zadovoljenju sportskih potreba nudi se sportsko-rekreacijski turizam. Jednako tako, daje se zaključiti kako je vjerski turizam selektivni oblik turizma koji je namijenjen turistima specifičnih interesa, a misli se na njihove religijske i duhovne potrebe (Hegeduš, Koščak, 2014).

Vjerski turizam se često naziva i hodočasničkim turizmom, a u središtu zbivanja je posjet hodočasnika sakralnim objektima (crkvama, hramovima i slično). On na taj način putem turističke potrošnje izravno potpomaže očuvanju kulturne i povijesne baštine (Pirjavec, Kesar, 2002: 16).

Iako je riječ o turizmu, koji na osnovu ove i sličnih definicija, primarno privlači religiozne i duhovne turiste, on je namijenjen i ostalim ciljnim skupinama. Destinacije vjerskog turizma ne privlače samo vjernike već i brojne znatiželjne turiste, koji u tom fenomenu traže kulturni ili pustolovni doživljaj (Hitrec, 2006: 292).

Vjerski turizam predstavlja specifični socio-kulturni fenomen, a ovaj aspekt njegova razmatranja posebno je relevantan za predmetnu problematiku. U okviru ovog selektivnog oblika turizma, kao što je već i istaknuto, prvenstveno se javljaju vjerski ili religijski motivi, no ne treba zanemariti ni one kulturne te ostale.

Riječ je o najstarijim motivima putovanja, koji su oduvijek imali izniman značaj u području turizma, kulture i društva općenito. Oni se danas posebice aktualiziraju kada reafirmaciju religije i duhovnosti potiču sve veća racionalizacija, globalizacija, opća nesigurnost i ekološki problemi (Duvnjak et al., 2011).

Važnost duhovne komponente u vjerskom turizmu javlja se kao element kulture i tradicije čovjeka, odnosno društva. Danas se sve više ističe kako se vjerski turizam u suvremeno doba sve intenzivnije približava kulturnom turizmu, a o tome detaljnije slijedi u nastavku.

Religijski turizam najčešće se pojavljuje u tri oblika, a to su (Duvnjak et al., 2011):

1. Hodočašće, odnosno grupni ili individualni posjeti svetištima (svetim mjestima);
2. Masovna okupljanja povodom značajnijih religijskih datuma i obljetnica;
3. Obilazak i posjet značajnim religijskim mjestima i objektima u okviru turističkog itinerera.

U suvremenom vjerskom turizmu sve je češća praksa kombiniranja ovih pojavnih oblika vjerskog turizma. Rezultat je to promjena preferencija potrošača u turizmu, a s obzirom na nastavak tih trendova u budućnosti, očekuje se jednaki trend. S obzirom na specifičnost i raznolikost ponude vjerskog turizma, a koja je zasnovana na elementima različitih kultura i religija, može se istaknuti kako vjerski turizam, pored standardnih ekonomskih funkcija, poprima i brojne neekonomske, specifične za ovaj oblik turizma. Misli se pri tome na (Duvnjak et al., 2011):

- Stjecanje novih znanja i iskustava;
- Upoznavanje religija, običaja i identiteta;
- Poticanje znatiželje;
- Razvoj socijalnih veza;
- Unapređenje razumijevanja;
- Doprinos vjerskom poštivanju;
- Poticanje međukulturalnog razumijevanja i slično.

Sukladno navedenome, a s obzirom na obilježja suvremenoga doba i društva, smatra se kako su danas manje značajni motivi putovanja koji se javljaju u vjerskom turizmu, a prednost se daje pozitivnim socio-kulturnim učincima koji on ostvaruje na međunarodno društvo koje sudjeluje u ovim tokovima, ali i na sudionike turističke ponude u destinaciji.

2.3. VJERSKI TURIZAM I KULTURNI TURIZAM KAO SINERGIJA

O povezanosti religije i kulture ne treba značajnije raspravljati, s obzirom na postojanje šireg uvjerenja i znanja kako religija predstavlja jedan od elemenata kulture i identiteta. Upravo zbog toga, a kao što je i prethodno spomenuto, vjerski turizam u današnjici biva sve bliži kulturnom turizmu pa se često ovi pojmovi u praksi teško razgraničavaju.

Kulturni turizam poima se na razne načine, a njegov specifičan značaj evidentan je s pojavom suvremenoga doba. Danas predstavlja jedan od najbrže rastućih turističkih proizvoda, posebice na području Europske unije, a time i Hrvatske.

Definiranje kulturnog turizma, iako je i riječ o relativno poznatom pojmu, vrlo je zahtjevno i kompleksno. Opće prihvaćena definicija kulturnog turizma poima ga kao selektivni oblik turizma u kojem je primarna motivacija turista posjet kulturno-povijesnim lokalitetima, upoznavanje tradicije i identiteta, stjecanje kulturnog iskustva i proširenje spoznaje u ovome smislu (Jelinčić, 2004, 41). Nastavno na navedenu, moguće je konkretizirati kako se u okviru kulturnog turizma, svjesno ili nesvjesno konzumira vjerski turizam ili se pak ovi proizvodi međusobno nadopunjuju.

Već je bilo riječi o složenosti definicije vjerskog turizma, a ona djelom proizlazi i iz prostora te povijesnih mijena koje su vladale u nekoj destinaciji u kojoj se isti razvija. Pored toga, treba posebno naglasiti kako je vjerski turizam određen oblik turizma kao društvene pojave, ali je ujedno riječ i o gospodarskoj djelatnosti koja se izdvaja s obzirom na specifičnost poslovanja, ali i primarni motiv posjeta svetom mjestu.

Vjerska putovanja, kao jedan od najstarijih oblika putovanja, moraju se sagledavati s aspekta religije. Međutim, u to je važno uključiti i sagledanje istoga ostalih aspekata, odnosno kulturološkog, sociološkog, religijskog i gospodarskog aspekta.

„Vjerski turizam putem visoko profesionalnih kulturnih činitelja stvara kvalitetnu turističku ponudu koja je ostala gotovo integralna i autentična u svojem primarnom obliku. Primarni motivacijski pristup vjerskome turizmu jest istraživanje suštine ljudskoga života i traženje odgovora na razna pitanja vezana za vlastitu vjeru, a odgovori se nalaze u višeznačnosti putovanja koja povezuju u jednu cjelinu: znanje, kulturu, životnu strast i vlastite stavove. Samim time istraživanje o vjerskom turizmu mora uzeti u obzir povijesnu širinu fenomena hodočašća, analizirajući njegove razne oblike i ogromnu kulturnu baštinu vjerskoga karaktera (Grad Rijeka, 2015: 6).“

Smatra se kako se na ovaj način vrlo vjerodostojno, argumentirano i jasno ukazuje na povezanost između religije i kulture, s time i ovih dvaju selektivnih oblika turizma. Povezivanje ovih proizvoda posebno je značajno na primjeru predmetne problematike, odnosno razmatranja interkulturalnosti vjerskog turizma. Razlog tome nazire se u činjenici da je interkulturalnost posebice istražena i kvalitetno obrađena na primjeru kulturnog turizma, a koji je usko povezan s vjerskim turizmom. Sukladno tome, stečena saznanja s jednostavnošću se preslikavaju na vjerski turizam.

Kulturni turizam često se poima i kao kretanje ljudi koje je uzrokovano kulturnim atrakcijama izvan njihovog uobičajenog mjesta stanovanja, s namjerom prikupljanja novih informacija i iskustava kako bi zadovoljili svoje kulturne potrebe (Portal za kulturni turizam, 2019). Te informacije često se odnose i na religijska obilježja, sakralne objekte i slične elemente koji su korespondentni vjerskom turizmu.

U okviru vjerskog turizma turisti zadovoljavaju svoje kulturne potrebe, a one se odnose na spoznavanje novih kultura, proširenje znanja o istima, stjecanje kulturnog iskustva i ostalo. Sve to za posljedicu ima unapređenje međukulturalnih raznolikosti, uvažavanje različitih kultura i unapređenje interkulturalnosti. Jednako je i na primjeru vjerskog turizma.

Postmoderni, a time i kulturni i vjerski turisti, u suvremeno doba u potrazi su za iskustvom, doživljajem, novosti i edukaciji, odnosno stjecanjem novih znanja. Oni potražuju aktivan odmor i imaju unaprijed definirane želje, ciljeve i potrebe. Vrlo su neovisni, individualni, sofisticirani i zahtijevni.

Danas kulturni turizam predstavlja međunarodni kulturni fenomen, koji podrazumijeva puno više od onoga što je nekada predstavljao. Često se ističe kako je on multifunkcionalni instrument ekonomske regeneracije, odnosno strategija oživljavanja područja i doprinosa očuvanju te valorizaciji kulturne baštine.

3. INTERKULTURALNOST U SUVREMENO DOBA

Interkulturalnost je suvremeni pojam ili produkt suvremenoga doba. On se definira na razne načine, ovisno o specifičnosti istraživanja, a generalno u središte interesa postavlja kulturu, odnosno različite kulture svijeta te odnose među njima. Smatra se kako se isti može percipirati kao kontinuirani socio-kulturni proces koji doprinosi socijalnom i kulturnom razumijevanju unutar suvremenoga društva, unapređenju međusobnog poštovanja i jačanju pojedinih identiteta i njihovih prava.

Nastavno na navedeno, smatra se kako interkulturalnost u današnjim uvjetima predstavlja sve više pravilo, a ne iznimku. Riječ je o terminu koji nastaju uslijed brojnih pozitivnih promjena koje se odnose na međusobno uvažavanje naroda, identiteta, vjera i kultura. Istovremeno, moguće ga je razmatrati kao osnovni preduvjet za realizaciju navedenoga u suvremeno doba.

Za potrebe istraživanja i cjelovitog poimanja interkulturalnosti potrebno je osvrnuti se na problematiku globalnog identiteta u suvremeno doba, probleme ili ograničenja koja se odnose na stereotipe i vjersku diskriminaciju, te međukulturalno razumijevanje i promicanje istoga na međunarodnoj razini. U okviru ovoga poglavlja pristupa se detaljnijoj analizi ovih pojmova, te se detaljnije istražuju značenje, obilježja važnost interkulturalnosti u suvremeno doba.

3.1. GLOBALNI IDENTITET ILI GLOBALNI IDENTITETI

Identitet danas svakako predstavlja sastavni element kulturnog turizma, a time i onog vjerskog. Specifičnost njegova istraživanja u kontekstu turizma očituje se u mnogočemu. Primjerice, danas se sve intenzivnije raspravlja o idejama europskog ili nekog drugog nadnacionalnog identiteta i onog globalnog. Kako bi se razmotrila opravdanost takve perspektive, prvenstveno se započinje od identificiranja značenja identiteta uopće.

Identitet je jedno od najkompleksnijih socioloških, kulturnih, antropogenih i ostalih pitanja. U suvremeno doba on nadilazi nekadašnje granice istraživanja, te se sve intenzivnije počinje istraživati i u okviru ekonomije.

Općenito, identitet se javlja kao problem tek onda kada više ne predstavlja nešto što dolazi samo od sebe (De Benoist, 2019). Stoga se navodi kako je pitanje identiteta, unatoč dugoj povijesti, tipično moderno, odnosno suvremeno pitanje.

U okviru tradicionalnih društava ne postoje nikakve dileme o identitetu. Riječ je o nečemu što se podrazumijeva i ne postoje nikakve mogućnosti podređivanja identiteta ili stvaranja nekih unificiranih nadnacionalnih oblika. U okviru ovih sagledanja identitet se definira na sljedeća tri načina (Enciklopedija, 2019):

- „Identitet je istovjetnost, potpuna jednakost, odnos po kojem je netko ili nešto jednako samo sebi i čini ga onime što on jest;
- U filozofskoj fenomenologiji identitet je jedinstvo značenja, onoga mišljenoga, nasuprot višestrukosti načina mišljenja i predočivanja koji se odnose na isti predmet. Dok se *materijalni identitet* odnosi na konkretno (pojedinačno) biće, *kvalitativni identitet* obuhvaća svojstva koja su zajednička sveukupnomu području predmeta;
- U sociologiji on predstavlja skup značajki koje određuju posebnost pojedinca ili skupine u smislu različitosti ili pak pripadnosti u odnosu na druge pojedince ili skupine. Individualni identitet odgovor je na pitanje „Tko sam ja?“, a proizlazi iz činjenica koje tvore pojedinčev životopis, koji je jedinstven i neponovljiv, te iz vlastitih iskaza o pripadnosti različitim skupinama, državljanstvu, koje čine društveni ili kolektivni identitet, svojstven ili tipičan većemu broju pojedinaca. Društveni identitet odgovor je na pitanje „Tko smo mi?“, a može biti spolni ili rodni, dobni, seksualni, rodbinski, jezični, vjerski, nacionalni, regionalni, klasni, profesionalni, organizacijski, klupski, politički, tradicionalni, moderni i redom dalje.“

Za predmetnu problematiku ključno je sociološko razmatranje identiteta. Prema dosadašnjim sociološkim istraživanjima i stečenim znanjima, identiteti su nešto što predstavlja različita društva i pojedince kojima pripadaju, na razini svijeta. Pri tome se ta društva razlikuju s obzirom na njihovu povijest, religiju ili vjeru, materijalnu i

nematerijalnu baštinu te slično. Njegovanje onih identiteta, koji se nazivaju globalnim identitetima jer se javljaju na međunarodnoj razini i međusobno sudaraju u suvremeno doba, odražava heterogenost cjelokupnog globalnog društva.

Daje se zaključiti kako globalni identiteti čine osnovu, najvrijedniji element turističke ponude vjerskog turizma na međunarodnoj razini, kao i onog kulturnog. Zapravo se postavlja pitanje da li bi vjerski turizam, kakvog do sada poznajemo, uopće egzistirao i razvijao se u uvjetima postojanja jednog globalnog identiteta.

Nameće se ideja kako je ideologija jedinstvenog globalnog identiteta produkt političkih namjera i motiva. Što on zapravo predstavlja?

Identitet postaje problematična tematika, posebice u pojedinim dijelovima svijeta u suvremeno doba. Smatra se kako su na to utjecali brojni ekonomski procesi i politička zbivanja, a misli se na jačanje pojedinih zemalja, nadmoć nad onim nerazvijenim i slabije razvijenim zemljama, jačanje globalizacije i liberalizacije te slično. Suvremeno doba zapravo je nositelj i glavni uzročnik promjena koje izravno štete identitetima, a misli se na one pojedinačne.

Problematika nadnacionalnog, a time i globalnog identiteta najjednostavnije se može pojasniti na konkretnom primjeru iz prakse. Misli se pri tome na postojanje ili potencijalno stvaranje europskog identiteta. Danas postoje sve intenzivnije rasprave u svezi ovoga pojma, odnosno ideje. Neki dionici smatraju kako europski identitet već postoji, a vjeruje se kako je to dijelomično i točno. Takav stav se opravdava u mjeri u kojoj se europski identitet definira kao sveukupnost europskih naroda, religija i pojedinačnih identiteta.

Sukladno tome, ne misli se na postojanje europskog identiteta u kojemu se na primjer osjeća nadmoć jedne države, naroda ili identiteta. Riječ je o pojavnom obliku ili vrsti istoga koji sintetizira sve lokalne i nacionalne identitete tog prostora. Jedino se takva percipcija smatra i opravdanom jer u suprotnom bi ovaj pojam označavao postupno odumiranje ili nestajanje pojedinih identiteta.

U takvim uvjetima reducirale bi se globalne kulturne i vjerske raznolikosti, određeni narodi bili bi diskriminirani i s vremenom podređeni nekim drugim identitetima. Takva situacija u potpunosti je oprečna onim temeljnim suvremenim pravima i načelima na kojima počiva suvremeno društvo, a o kojima je već bilo riječi.

Na temelju iskazanih tvrdnji i kritičnog promišljanja autora, nemeće se pitanje u svezi toga koja je uloga vjerskog i kulturnog turizma u očuvanju pojedinih identiteta. Odgovor je vrlo jasan s obzirom da se upravo kroz ove selektivne oblike turizma provodi valorizacija, revitalizacija i zaštita identiteta diljem svijeta. Unapređuje se znanje u svezi njih, razvoja sustav poštivanja i razumijevanja idntiteta te se jača njihov razvoj u budućnosti.

3.2. STEREOTIPI I VJERSKA DISKRIMINACIJA

Stereotipi i vjerska diskriminacija najveće su prijetnje razvoju vjerskog turizma i intenziviranju interkulturalnog aspekta općenito. Riječ je o nepovoljnim stanjima koja se u suvremeno doba nastoje što uspješnije suzbiti. Ovi pojmovi se integrirano razmatraju jer postoje čvrsti dokazi o tome kako stereotipi doprinose vjerskoj diskriminaciji, kao i ostalim oblicima diskriminacije.

Stereotipi se najjednostavnije razmatraju kao predrasude. Unatoč naporima mnogih dionika u suvremeno doba da se stereotipi ili predrasude o pojedinim narodima, vjerama ili kulturama suzbiju, danas postoje brojni primjeri istih.

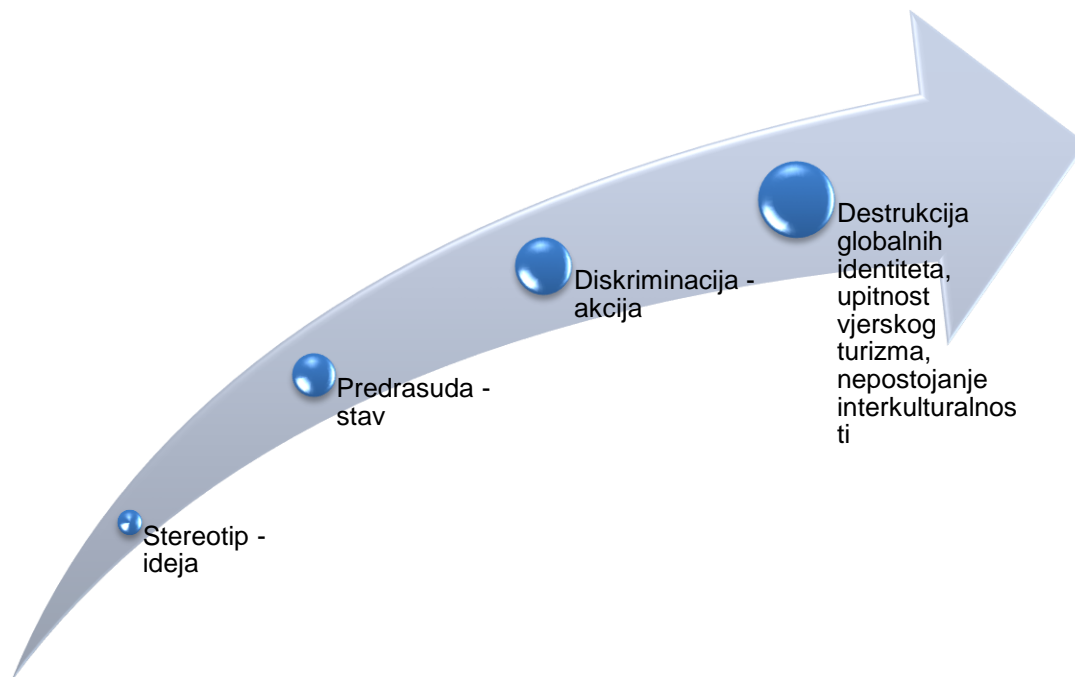
Načelno je moguće govoriti o određenim stereotipima koji nemaju ozbiljnije posljedice na razvoj ravnopravnog i nediskriminirajućeg društva. Neki od tih primjera su stereotipi o narodima Škotske da su škrti, o Crnogorcima da su lijeni ili o Švicarcima da su vrlo točni, te slično. Međutim, probleme i prijetnje stvaraju stereotipi koji rezultiraju diskriminiranjem pojedinih naroda, kultura i vjera.

Stereotipi se mogu definirati kao pojednostavljena generalizacija o nekoj ljudskoj grupi, koja ne uviđa individualne razlike (Media, 2004). Iz stereotipa, koji predstavljaju određene ideje, proizlaze uvjerenja, odnosno predrasude. One se definiraju kao stvaranje uvjerenja unaprijed, donošenje odluke o nekoj osobi ili grupi ljudi bez

odgovarajućeg znanja o njima. Riječ je o negativnom stavu. Naposljetku dolazi do diskriminacije, koja određuje negativno ponašanje, odnosno negiranje pravde i poštenog odnosa prema nekome na različitim područjima.

Odnos ovih pojmova i utjecaj na interkulturalnost prikazuje se na sljedeći način (Slika 3.).

Slika 3. Globalne prijetnje interkulturalnosti globalnog društva

Izvor: Izrada autora.

Ovi pojmovi i događaji u okviru globalne kulture, globalnih identiteta i interkulturalnosti dovode do brojnih incidenata, netrpeljivosti, rasizma, etnocentrizma i sličnih posljedica. Sve u konačnici rezultira destabilizacijom društva i brojnim ozbiljnim posljedicama. Može se konkretizirati da su navedeni pojmovi u potpunosti oprečni multikulturalnosti ili interkulturalnom razumijevanju i toleranciji.

3.3. MEĐUKULTURALNO RAZUMIJEVANJE I INTERKULTURALNOST

Međukulturalnost i interkulturalnost suvremeni su pojmovi koji se istražuju u kontekstu sociologije, ali i ostalih znanosti. Iako se često izjednačavaju u svojem

značenju, smatra se kako postoje određene razlike među njima, a to se nastoji i potvrditi u okviru ovog dijela rada.

Multikulturalnost se poima kao praksa priznavanja i poštovanja različitih kultura, religija, rasa, etničkih grupa, stavova i mišljenja unutar sredine. Sukladno tome, riječ je o esencijalnom uvjetu za razvoj vjerskog turizma, ali i za zadovoljenje suvremenih načela i vrijednosti na kojima počiva današnje društvo. Multikulturalnosti pri tome potiče toleranciju, koja se određuje kao prihvaćanje i otvorenost uma prema različitim praksama, stavovima i kulturama (Media, 2004.).

Na temelju istaknutih definicija zaključuje se kako multikulturalizam ukazuje na supostojanje dviju ili više kultura na istome prostoru, a pri tome se zadržava na opisivanju njihovih različitosti (Ester, 2010). Nadalje, interkulturalizam podrazumijeva uspoređivanje kultura, mišljenja i ideja te njihovu međusobnu interakciju. Naglasak je pri tome na međudjelovanju kultura, njihovom međusobnom prožimanju i razumijevanju, kao i na poštivanju kulturalnih različitosti (Piršl, 2005).

Treba naglasiti da se vlastita kultura spoznaje i usvaja neposredno, dok se strane kulture, identiteti i religije izravno usvajaju, odnosno na kognitivan, spoznajni način. Često je to upravo kroz sudjelovanje u vjerskom ili kulturnom turizmu.

U današnjici se sve više zagovara promicanje i jačanje interkulturalnosti, kao pojma koji doprinosi očuvanju identiteta i kulturnih raznolikosti. To je i osnovni preduvjet jačanja i razvoja vjerskog te kulturnog turizma, koji počiva upravo na brojnosti identiteta, religija i kultura.

Danas među kulturama postoje mnoge sličnosti, no u međukulturalni dijalog spajaju ih upravo različitosti. Naime, najčešće te različitosti bude želju članova društva za stjecanjem novih znanja, duhovnom obogaćenju, razvoju osobnosti i jačanju socijalne uključenosti.

Da bi se strana kultura pojmla na ispravan način, njezino usvajanje potrebno je lišiti gledanja stvari isključivo iz svoje perspektive, ali i na temelju predrasuda, odnosno

stereotipa. Taj proces započinje od obitelji, preko obrazovnih institucija i dionika u tom sustavu, a naposljetku i preko društva. Uvelike tome doprinosi i vjerski turizam te se upravo kroz to odražava njegov interkulturalni aspekt.

4. ULOGA VJERSKOG TURIZMA U SUVREMENOJ INTERKULTURALNOSTI

Turizam i kultura usko su povezani pojmovi. Sukladno tome, opravdano je tvrditi kako se kroz sve oblike turizma doprinosi interkulturalnosti u suvremeno doba, a tako i u vjerskom turizmu. Konkretnije, uslijed specifičnosti i interesa vjerskog turizma, njegov utjecaj u tom smjeru nešto je intenzivniji te ima istaknutiji potencijal budućeg djelovanja.

U okviru interkulturalnosti vjerskog turizma važno je prepoznati njegove funkcije, koje ga diferenciraju od ostalih selektivnih oblika turizma, barem u domeni ove problematike. O tome je djelom već bilo riječi, no u ovome poglavlju pristupa se detaljnijoj analizi.

Pored navedenoga, a u svrhu implementiranja teorijskih saznanja na praktične primjere, ovo poglavlje daje pregled uspješne prakse, u okviru koje se potvrđuje interkulturalni aspekt vjerskog turizma. Na taj način se predmetna problematika zaokružuje u smislenu cjelinu.

4.1. POVEZANOST MEĐU POJMOVIMA

Značaj turizma u okviru društva posebice se intenzivira tijekom posljednjih nekoliko dekada. Do tada se uglavnom ukazivalo na njegove ekonomske funkcije poput induktivne, multiplikativne, funkcije poticanja zapošljavanja ili uravnoteženja platne bilance i sličnih. Veličao se pri tome njegov doprinos makroekonomskim pokazateljima predmetne destinacije, dok su se one neekonomske funkcije potpuno zanemarivale ili postavljale u drugi plan.

Uloga turizma u suvremenom društvu današnjice opravdava se mnogobrojnim pozitivnim funkcijama koje se primarno odnose na zbližavanje ljudi, povezivanje zemalja i dijelova svijeta, međusobno upoznavanje i razmjenu postignuća civilizacija i kultura (Jagić, 2008). Može se konkretizirati kako on ima sve jaču ulogu u borbi za međunarodnu integraciju, ali ne onu koja će stvoriti nadmoćni globalni identitet, već

onu koja će doprinijeti maksimalnom i optimalnom razvoju svih nacionalnih, regionalnih i lokalnih identiteta.

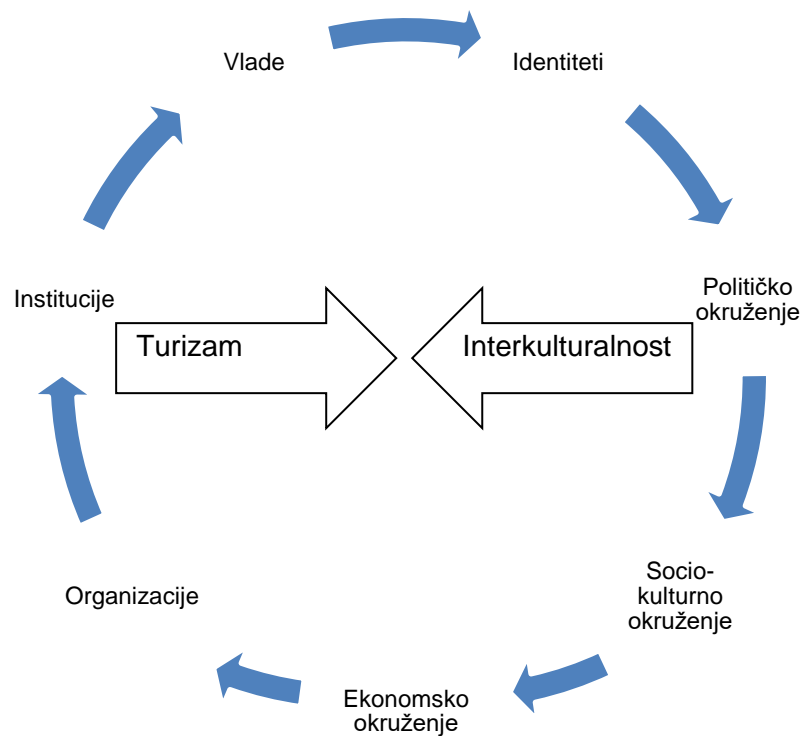
Osim socio-kulturnih funkcija i dostignuća turizma generalno, a time i onog vjerskog, svakako treba ukazati i na političke funkcije, odnosno doprinos međunarodnog turizma političkom okruženju, onom stabilnom. Pri tome on doprinosi održavanju mira, zbližavanju naroda, očuvanju kultura i civilizacija, te unapređenju opće političke sigurnosti i stabilnosti.

Navedeno se potvrđuje i nekim događajima, aktivnostima i procesima na međunarodnoj razini, a svakako treba spomenuti UN-ovu aktivnost iz 1967. godine, koja se odnosi na proglašenje turizma kao putovnice mira (Jagić, 2008). Pored nje, treba spomenuti i razdoblje 80-ih godina prošloga stoljeća, kada ga D'Amore proglašava najvećom svjetskom industrijom mira. Pored toga, tu je i promocija turizma od strane Svjetske turističke organizacije (engl. World Tourism Organization) koja ga predstavlja i nastoji razvijati kao najplemenitiji instrument 20. stoljeća za postizanje međunarodnog razumijevanja, najvažnijim sredstvom za zbližavanje nacija (Jagić, 2008).

Navedeni kao i mnogi drugi primjeri i doprinose potvrđivanju činjenice kako su turizam, kultura, međurazumijevanje svakog oblika i vrste usko povezani i međusobno uvjetovani pojmovi, posebice u suvremeno doba. Mišljenje da turizam može pridonijeti većem interkulturalnom razumijevanju temelji se na pretpostavci o tome da će kontakt između različitih naroda, kultura i religija doprinijeti njihovom međusobnom razumijevanju i uvažavanju. Prema tome, ispravno je shvaćati turizam, a time i pojedine selektivne oblike kao sredstvo ili instrumente koji promoviraju, prihvaćaju i implementiraju u praksi interkulturalizam.

Odnos između turizma, bilo kojeg oblika i interkulturalnosti najjednostavnije se može dočarati na sljedeći način (Slika 4.).

Slika 4. Turizam i interkulturalnost

Izvor: Izrada autora.

Na temelju provedenog istraživanja, dolazi se do konkretnih zaključaka, koji su rezultat kritičkog promišljanja i zaključivanja autora u svezi ove problematike. Danim slikovnim prikazom ukazuje se na sudaranje turizma i interkulturalnosti u suvremeno doba. To zapravo podrazumijeva da podjednako turizam utječe na interkulturalnost i njezin razvoj te obrnuto.

Na uspješnost tih utjecaja, pored navedenoga, utjecati će i brojna zbivanja iz okruženja, koja su rezultat samih obilježja i aktualnih zbivanja u socio-kulturnom, pravno-političkom i ekonomskom okruženju, ali su značajnim udjelom determinirani i radom te angažmanom navedenih dionika. Time se potvrđuje i kompleksnost problematike, kao i multidimenzionalnost iste.

4.2. FUNKCIJE VJERSKOG TURIZMA U POTICANJU I JAČANJU INTERKULTURALNOSTI

U radu je naglašena povezanost između kulturnog i vjerskog turizma, te je istaknuto kako je kulturni turizam jedan od najbrže rastućih turističkih proizvoda na međunarodnoj razini. Sukladno korespondentnosti među ovim oblicima turizma, nameće se jednako svojstvo vjerskog turizma.

Zbog velikog broja ljudi koji su uključeni u turistička kretanja u okviru ovih selektivnih oblika turizma, kako na strani turističke ponude, tako i na strani turističke potražnje, isti se može sagledati kao jedan od najznačajnijih interkulturalnih kontakata. Riječ je o dodiru, razmjeni, mogućnosti upoznavanja i educiranja, razumijevanja i poštovanja religija, običaja, navika i želja, kao i potreba različitih naroda, etniciteta, zajednica, rasa i uopće religijskih skupina.

Generalno se funkcije vjerskog turizma u unapređenju interkulturalnosti očituju kroz (Duvnjak et al., 2011):

- Presentacija religije, običaja i identiteta na autentičan način;
- Educiranje i informiranje;
- Pružanje autentičnog doživljaja i iskustva;
- Razmjena iskustava;
- Povezivanje religija i društava;
- Unapređenje poštovanja i razumijevanja;
- Obogaćivanje kulturnih raznolikosti;
- Valorizacija i revitalizacija regija i kultura;
- Otklanjanje stereotipa, predrasuda i diskriminacija;
- Unapređenje međunarodnog mira, prava i jednakosti;
- Jačanje globalnih identiteta;
- Afirmacija religija diljem svijeta.

Kontakti, komunikacija i interakcija koji se odražavaju i jačaju kroz vjerski turizam doprinose oplemenjivanju onoga što je poželjno i društveno prihvatljivo, ali i ono što je različito, specifično i neobično za određene perspektive. Iako se u okviru istoga

jasno razgraničava ono što je vlastito i što je tuđe, veliča se poštivanje svačijeg, na jednaki način kao i onog vlastitog.

Prema tim saznanjima i elementima, religijski ili vjerski turizam se može definirati kao interkulturalni proces, a ne samo kao instrument interkulturalnosti, upravo zbog toga što on počiva i razvija se na osnovu ovog elementa. On nadilazi pri tome elementarnu i onu jednostavnu relaciju turističke ponude i potražnje, te intenzivira primjenu interkulturalnog aspekta u kojem turist s novom religijskom sredinom i kulturom, uspostavlja kontakt, ali i dijalog. Pored toga, on se nastoji identificirati s destinacijom, a time i lokalnom destinacijom te kulturom.

Vjerski i ostali turisti, koji u okviru konzumacije vjerskog turizma dolaze do pozitivnih iskustava, općeg zadovoljstva i jedinstvenog doživljaja postaju ujedno i aktivni prenositelji ili aktivatori interkulturalizma i u emitivnom području iz kojega dolaze. Oni prenose svoje osjećaje i stečena iskustva, a na taj način bivaju izvršno sredstvo otklanjanja bilo kakvih predrasuda i eventualnih diskriminacija.

Osim što vjerski turizam vrši pozitivne utjecaje u okviru međunarodnih turističkih kretanja, jednake takve utjecaje on reflektira i u domaćem turizmu. Međutim, posebno treba istaknuti doprinos vjerskog turizma na primjeru neke destinacije u uređenju ravnopravnosti svih religijskih skupina lokalne zajednice. Kroz uvažavanje različitih kultura, ali i integriranje istih u turističku ponudu doprinosi se razumijevanju i poštivanju unutar neke lokalne zajednice. Na taj način, ne samo da se realiziraju pozitivni socio-kulturni učinci, već uslijed socijalne stabilizacije dolazi i do niza ostalih pozitivnih učinaka. Ogledni primjeri mogu se pratiti diljem svijeta, a jednako tako i na primjeru hrvatskih turističkih destinacija.

4.3. STUDIJA SLUČAJA – GRAD RIJEKA

Jedan od uspješnijih primjera razvoja vjerskog turizma je grad Rijeka. Riječ je o jednoj od uspješnijih turističkih destinacija Hrvatske, koja je prepoznala značaj i potencijal rasta ovog selektivnog oblika turizma, a istovremeno i niz pozitivnih učinaka koje on donosi, kako na primjeru poslovnih subjekata u turizmu, tako i šire.

Ova turistička destinacije ima usvojenu Strategiju razvoja vjerskog turizma grada Rijeke do 2020. godine. Riječ je o temeljnom strateškom dokumentu koji ukazuje na sve specifičnosti i mogućnosti razvoja ove vrste turizma, ali i na potencijalne koristi ili pozitivne učinke, među kojima su i oni koji doprinose jačanju interkulturalnosti.

Dokument je izrađen na zahtjev Turističke zajednice grada Rijeke, a u izvedbi Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci. Na taj način ukazuje se na integraciju i participaciju različitih skupina dionika, o čemu se i raspravljalo u ovome radu.

Već je u samom uvodnom dijelu ovoga dokumenta istaknuta povezanost vjerskog turizma s kulturnim, što je ujedno konstatirano i u okviru poduzetog istraživanja. Uvodni dio teksta ističe kako je grad Rijeka „multikulturalni grad bogate prošlosti i kulturno-povijesne baštine koji još uvijek nije u dovoljnoj mjeri percipiran kao turistička destinacija. Posljednjih se godina može zamijetiti uspješna transformacija Rijeke u turistički grad, a jedan od oblika turizma koji je već dugo prisutan u Rijeci, iako je njegov potencijal još uvijek nedovoljno iskorišten, jest i vjerski turizam. Svrha izrade ove studije jest transformacija grada Rijeke u turističku destinaciju koju turisti rado posjećuju radi zadovoljenja vjerskih motiva, prepoznatljivih vjerskih događaja i kulturno-povijesnog nasljeđa (Grad Rijeka, 2015).“

Kako bi se detaljnije obradio uzorni primjer razvoja vjerskog turizma predmetne destinacije, koji između ostaloga ima i funkciju jačanja interkulturalnosti, navode se sljedeće značajke u svezi istoga (Tablica 1.).

Tablica 1. Vjerski turizam grada Rijeke

ELEMENT	OBILJEŽJA
Misija	<ul style="list-style-type: none"> • Rijeka je usmjerena dobrobiti svih građana čije se zajedničke vrijednosti ogledaju u njegovanju otvorenosti, tolerancije i odgovornosti
Vizija	<ul style="list-style-type: none"> • Rijeka je grad ugodan za život koji svoj razvoj bazira na prednostima jedinstvenog geografskog položaja te na razvijenim ljudskim potencijalima usmjerenima u znanja kojima se na moderan način povezuju gospodarstvo i znanost.
Integritet	<ul style="list-style-type: none"> • Kulturni turizam, urbani turizam, turizam baštine, turizam događaja.
Resursi	<ul style="list-style-type: none"> • Prirodna obilježja; • Kulturne atrakcije; • Visoka tolerancija i multikulturalnost; • Vjerski objekti; • Sakralni objekti katoličke, pravoslavne i islamske zajednice.
Participacija dionika	<ul style="list-style-type: none"> • Vrhovni organi; • Udruge; • Institucije; • Dionici u turizmu; • Vjerski službenici; • Dionici u kulturi i ostali.

Izvor: Izrada autora prema: Grad Rijeka (2015.) Strategija razvoja vjerskog turizma grada Rijeke do 2020. godine. Dostupno na: <http://press.visitrijeka.hr/strateskiDokumenti/Strategija+razvoja+vjerskog+turizma+grada+Rijeke+do+2020.+godine.pdf> (31.01.2019.).

Navedeni podaci bivaju u službi potvrde prethodno istaknutih tvrdnji u svezi vjerskog turizma. Pored povezanosti istoga s kulturom i ostalim elementima neke destinacije, ukazuje se na visoku integriranost različitih skupina dionika, važnost multikulturalnosti i interkulturalnosti, kao i ostalih elemenata.

Na području grada Rijeke djeluju mnoge vjerske zajednice. Misli se na sljedeće (Grad Rijeka, 2015):

- Baptistička crkva Rijeka;
- Evanđeoska pentekostna crkva Krista Kralja;
- Evangelička crkva;
- Islamska zajednica;
- Kristova crkva;
- Kršćanska adventistička crkva;
- Makedonska pravoslavna crkvena općina sv. car Konstantin i carica Elena;
- Riječka nadbiskupija, nadbiskup i metropolit;
- Srpska pravoslavna crkvena opština;
- Židovska općina Rijeka.

Potvrda je to o promicanju i jačanju vjerske tolerancije i dijaloga, kao i međukulturalnog poštovanja i razumijevanja. Tome u prilog ide i činjenica da u Rijeci djeluje Ekumenski odbor grada Rijeke kojega čine Rimokatolička crkva, Evanđeoska pentekostna crkva Krista Kralja, baptistička crkva i Makedonska pravoslavna crkvena općina sv. car Konstantin i carica Elena.

Jedan od brojnih primjera interkulturalnog aspekta vjerskog turizma na primjeru ove turističke destinacije je izgradnja islamskog kulturnog centra 2013. godine (Slika 5.).

Slika 5. Islamski kulturni centar u Rijeci

Grad Rijeka (2015.) *Strategija razvoja vjerskog turizma grada Rijeke do 2020. godine.*
Dostupno na:
<http://press.visitrijeka.hr/strateskiDokumenti/Strategija+razvoja+vjerskog+turizma+grada+Rijeke+do+2020.+godine.pdf> (31.01.2019.). Str. 26.

Ovaj objekt ne predstavlja samo sakralni objekt i kulturno središte islamske zajednice na ovome području, već je isti vrijedan element kulturno-povijesne baštine predmetne destinacije. Riječ je o jedinstvenoj arhitektonskoj građevini i kulturnom elementu, a džamija je proglašena najljepšom u čitavoj Europi, pri čemu građevinu čini monumentalna razvedena kugla s plaštom od inoksa, komponirana od šest kalota u čijim se obrisima i staklenim procjepima pojavljuje islamski simbol polumjeseca. Džamija, kao središnji dio centra, izranja iz trga popločenoga kamenim travertinom, koji je umjetnika asociirao na pustinjski pijesak. Uz džamiju središnji dio trga zauzima i minaret visok 23 metra (Grad Rijeka, 2015).

Građevina ima vjersku, kulturnu i odgojnu namjenu, a sastoji se od četiriju razina: galerije, prizemlja te dviju etaža ispod džamije. Molitveni dio džamije može primiti do 1400 vjernika, a u skladu s vjerskim pravilima nemiješanja muškaraca i žena u molitvenom prostoru, mahfil-galerija za žene nalazi se na gornjoj etaži. Na prvoj etaži pod džamijom smješteni su ugostiteljski objekti otvoreni za sve posjetitelje, polivalentna dvorana za razna društvena i kulturna okupljanja, uredski prostori i

divanhana, posebna prostorija namijenjena ženskim razgovorima (Grad Rijeka, 2015).

Posebnu vrijednost centra čine dva kata ispod molitvenog dijela. Tu se nalaze učionice za vjeronauk te vrtić za djecu predškolske dobi. Na taj način grad Rijeka ovom investicijom potvrđuje da brine i uvažava religijsku zajednicu muslimana ali jednako tako brine i o ostalim potrebama iste, kao i na primjeru drugih religijskih zajednica. To je tek jedan od dokaza poticanja multikulturalnosti, ali i interkulturalnosti kroz razvoj vjerskog turizma.

5. ZAKLJUČAK

Interkulturalnost je suvremeni pojam, koji se ističe multidimenzionalnošću i interdisciplinarnošću. To implicira činjenicu da on zadire u razna područja ljudskog djelovanja i bivstva uopće, a jednako tako i činjenicu da isti biva predmetom istraživanja različitih znanosti.

Predmetnim istraživanjem potvrđena je uska povezanost i uvjetovanost između interkulturalnosti i vjerskog turizma. Može se čak tvrditi da je interkulturalnost istovremeno temelj razvoja ovog selektivnog oblika turizma, kao i turizma općenito, a ujedno i produkt njegova uspješnog razvoja. To zapravo znači da se vjerski turizam bez promicanja i jačanja interkulturalnosti u nekoj destinaciji ne može razvijati na optimalni način, ali jednako tako i da uspješno provediv vjerski turizam u praksi izravno doprinosi jačanju ovog procesa u okviru lokalne zajednice, ali i na primjeru turističke potražnje koja sudjeluje u ovome obliku turizma, odnosno isti konzumira na izravan ili neizravan način.

Iako se interkulturalnost često povezuje s multikulturalnosti to nisu istovjetni pojmovi, odnosno sinonimi. Ispravnije ih je razmatrati kao pojmove koji se međusobno nadopunjuju i usporedno razvijaju. Pri tome je važno istaknuti kako je današnje globalno društvu multikulturalno, a to implicira brojnost identiteta, odnosno različitih kultura. Osnovna zadaća suvremenoga društva, odnosno svih članova istoga, jest uvažavanje različitih kultura, identiteta i religija, međusobno poštivanje i povezivanje. U tome se odražava interkulturalnost istoga.

Turizam sam po sebi biva sredstvom unapređenja interkulturalnosti, a to je posljedica sudjelovanja velikog broja dionika u turističkim aktivnostima i procesima. Riječ je pri tome o različitim nacionalnim, vjerskim i ostalim skupinama, koje se kao takve moraju međusobno razumjeti, povezivati i sinergijski djelovati. Posebnost i snaga vjerskog turizma u okviru ove problematike očituje se kroz razne aspekte ili segmente. U tom kontekstu govori se o njegovim obilježjima, ali i funkcijama. Prvenstveno, on je povezan s kulturnim turizmom, zasniva se upravo na raznolikosti kulture i religija, a

istovremeno pozitivno djeluje na brojne učinke koji imaju za posljedicu intenziviranje interkulturalnosti.

Interkulturalnost u turizmu odražava se na nekoliko relacija. Osim što je evidentna na primjeru dionika neke destinacije i lokalne zajednice, evidentna je i na relaciji turističke destinacije i turista. Pri tome je posebno značajna uloga vjerskih turista u prenošenju interkulturalnosti na emitivna područja iz kojih dolaze, uz uvjet da u vjerkom turizmu stječu kvalitetna iskustva, autentične doživljaje i ostale pozitivne učinke.

LITERATURA

Knjige:

1. Hitrec, T. (2006.) Vjerski turizam U: Čorak, S., Mikačić, V. (ur.) Hrvatski turizam: plavo, bijelo, zeleno Zagreb: Institut za turizam.
2. Pirjavec, B; Kesar, O. (2002.) Počela turizma. Zagreb: Mikrorad d.o.o.
3. Piršl, E. (2005). Verbalna i neverbalna interkulturalna komunikacija U: Benjak, M., Požgaj Hadži, V. (ur.), Bez predrasuda i stereotipa: Interkulturalna komunikacijska kompetencija u društvenom i političkom kontekstu. (str. 50 – 90). Rijeka: Izdavački centar Rijeka.

Članci:

1. Duvnjak, N. et al. (2011.) Religijski turizam kao poseban socio.kulturni fenomen – na primjeru istraživanja među studentima Sveučilišta u Splitu. Nova prisutnost. 9 (2). Str. 425.-446.
2. Hegeduš, I., Koščak, I. (2014.) Vjerski turizam u Republici Hrvatskoj. Zbornik radova Međimurskog veleučilišta u Čakovcu. Vol. 5. Br. 2. Str. 17.-23.
3. Jagić, S. (2008.) Interkulturalizam i turizam: nove dimenzije slobodnog vremena. Pedagogijska istraživanja. 5 (2). Str. 233.-247.

Internet izvori:

1. De Benoist, A. (2019.) Mi i drugi. Što je to identitet? Dostupno na: <https://www.azoo.hr/images/goo/Identitet.pdf> (31.01.2019.)
2. Enciklopedija (2019.) Identitet. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=26909> (31.01.2019.)
3. Ester, V. (2010.) Interkulturalizam u nastavi engleskog jezika u nižim razredima osnovne škole. Dostupno na: <https://bib.irb.hr/datoteka/611389.vidovic-konf-10.doc> (31.01.2019.)
4. Grad Rijeka (2015.) Strategija razvoja vjerskog turizma grada Rijeke do 2020. godine. Dostupno na: <http://press.visitrijeka.hr/strateskiDokumenti/Strategija+razvoja+vjerskog+turizma+grada+Rijeke+do+2020.+godine.pdf> (31.01.2019.)

5. Lumens (2019.) Turistički sustav. Dostupno na: <http://fmtu.lumens5plus.com/sites/fmtu.lumens5plus.com/files/40-db19074fb7a034e619ac0c924827a92d.pdf> (30.01.2019.).
6. Media (2004.) Kako izvještavati o različitostima? Dostupno na: <http://www.media.ba/bs/istrazivacko-novinarstvo-novinarstvo-novinarstvo/kako-izvjestavati-o-razlicitostima-pojmovi> (31.01.2019.)
7. UNWTO (2019.) Home. Dostupno na: <http://www2.unwto.org/> (31.01.2019.)

POPIS SLIKA

Slika 1. Leperov model turističkog sustava.....	5
Slika 2. Znanosti i područja koja se bave turizmom.....	6
Slika 3. Globalne prijetnje interkulturalnosti globalnog društva.....	16
Slika 4. Turizam i interkulturalnost.....	21
Slika 5. Islamski kulturni centar u Rijeci.....	27

POPIS TABLICA

Tablica 1. Vjerski turizam grada Rijeke.....	25
--	----

SAŽETAK

Vjerski turizam jedan je od međunarodno najbrže rastućih selektivnih oblika turizma. To svojstvo proizlazi djelom i iz njegove uske povezanosti s kulturnim turizmom, kao najdominantnijim turističkim proizvodom današnjici. Kako bi isti bio na adekvatan način osmišljen i prezentiran, a njegov razvoj osiguran, važno je da počiva na visokoj interkulturalnosti. Osim što interkulturalnost predstavlja temelj vjerskog turizma, istovremeno je jedan od njegovih osnovnih pozitivnih učinaka ili produkta.

Interkulturalnost vjerskog turizma očituje se kroz sposobnost otklanjanja stereotipa, predrasuda i diskriminacije u ovome području. Osim toga, on poprima mnoge druge funkcije, a posebice se ističu povezivanje različitih religijskih skupina, valoriziranje i razvoj religija i kultura, međukulturalno razumijevanje, njegovanje različitosti i slično.

Danas postoje brojni uspješni primjeri interkulturalnih učinaka pojedinih turističkih destinacija koje razvijaju vjerski turizam. Među njima je i grad Rijeka. Osim što na ovaj način doprinosi zadovoljstvu, ravnopravnosti i razumijevanju unutar lokalne zajednice, ova destinacija doprinosi intenziviranju interkulturalnosti na međunarodnoj razini.

Ključne riječi: vjerski turizam, religija, kultura, interkulturalnost, grad Rijeka.

SUMMARY

Religious tourism is one of the fastest growing selective forms of tourism on the international level. Partially it is a repercussion of its close connection with cultural tourism as the most dominant tourism product in contemporary time. In order to be adequately designed and presented, but also its development secured, it is important to rely on its high interculturality. Due that interculturality is the foundation of religious tourism, but also at the same time it is one of its basic positive effects or products.

The interculturality of religious tourism is manifested through the ability to eliminate stereotypes, prejudices and discrimination in this area. In addition, he takes on many other functions, and particularly emphasize the connection of different religious groups, valorisation and development of religions and cultures, intercultural understanding, nurturing diversity and so on.

Today there are many successful examples of intercultural effects in this tourism. Among them is the city of Rijeka. Apart from contributing in this way to satisfaction, equality and understanding within the local community, this destination contributes to the intensification of interculturality at the international level.

Key words: religious tourism, religion, culture, interculturality, the city of Rijeka.